

201/1992

SADRŽAJ

Aktuelne teme

- 9 Medjunarodna zaštita ljudskih prava Fikret Karčić

Članci

19	Ihsan i njegove moralne implikacije	Hasan Džilo
28	Careva džamija u Sarajevu	Halid Buljina
42	Nepoznati rukopisi	Zejnir Fajić
48	Književno djelo Murata Šuvalića	Sadik Šehić

Pogledi i mišljenja

- 58 Svjetionik na vrhu brijega (II)

Pitanja i odgovori

- 77 Pitanja i odgovori

Dosije / Intervju

- 90 Islamska zajednica u BiH i bivšoj Jugoslaviji

ISLAMSKA ZAJEDNICA U BOSNI I HERCEGOVINI I BIVŠOJ JUGOSLAVIJI

MUSTAFA IMAMOVIĆ

(Skica za historiju)

Krajem oktobra ove godine navršava se 110 godina od uspostavljanja posebne vjerske hijerarhije i vakufske organizacije sa reis-ul-ulemom na čelu. Poslije ujedinjenja, odnosno stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, od 3. oktobra 1929. službeno preimenovane u Kraljevinu Jugoslaviju, ta se hijerarhija i organizacija postepeno proširila i unificirala na teritoriji cijele jugoslavenske države. U ovoj se skici pokušavaju markirati ključne tačke koje povezuju tu 110 godina dugu historiju u jednu povijesnu cjelinu.

Pitanje pravnog položaja i unutrašnje organizacije Islamske vjerske zajednice postavlja se tek nakon okupacije Bosne i Hercegovine 1878. godine. Do austrougarske okupacije nije u Bosni i Hercegovini postojala posebna vjerska organizacija, pošto je i sama osmanska država bila islamska. Jedinstvo pripadnika islama se održavalo na osnovu konfesionalne solidarnosti i obaveze poštivanja šerijata, a ne pu-

tem neke strogo formalne hijerarhijske vjerske organizacije. Pripadnost islamskoj zajednici izražavala se priznavanjem vrhovne vlasti osmanskog sultana kao halife, tj. vjerskog poglavara svih muslimana. U stvarnosti sve vjerske poslove je vodio istanbulski muftija, sa zvanjem šejh-ul-Islama, kao sultanov (halifin) mjestozastupnik u oblasti vjere i prava, odnosno kao mešihat, tj. najviša vlasti za autoritativno tumačenje vjerske doktrine.

Austro-Ugarska je od početka radila na uspostavljanju posebne vjerske hijerarhije u Bosni i Hercegovini, kako bi Muslimane odvojila od Carigrada i tako učvrstila svoj položaj u okupiranoj zemlji. Neposredno po okupaciji austrougarske vlasti su vrhovnim predstavnikom Islamske vjerske zajednice u Bosni i Hercegovini smatrale Huseina Nur ef. Hafizovića koji se u trenutku okupacije zatekao na položaju vrhovnog šerijatskog sudije u Sarajevu.

Po odredbama Berlinskog ugovora Austro-Ugarska se obavezala da će u Bosni i Hercegovini poštivati slobodu vjeroispovijesti. Članom drugim Carigradske, ili tzv. Novopazarske konvencije od 21. aprila 1879. zajamčeno je Bosanskim Muslimanima pravo da slobodno održavaju veze sa šejh-ul-Islamom u Istanbulu. S obzirom na ove akte i islamsku tradiciju Muslimani su se prirodno opirali prekidu vjerskih veza sa Carigradom. Austro-Ugarska se u načelu slagala da šejh-ul-Islamom može imenovati vjerske službenike u Bosni i Hercegovini, ali samo iz reda domaćih ljudi. U tom su smislu austrougarske vlasti spriječile dolazak i uvođenje u dužnost Ahmed Šukri ef. bivšeg rumelijskog kadiaskera, koji je 18. juna 1880. imenovan za bosanskog muftiju. Nakon dužeg oklijevanja i raznih diplomatskih manevara na relaciji Beč - Istanbul, šejh-ul-Islam je 22. marta 1882. imenovao sarajevskog muftiju Hadži Mustafu Hilmi Omerovića za bosanskog muftiju, čime je Porta indirektno priznala potrebu uspostavljanja jednog islamskog starješinstva u okupiranoj zemlji. Austro-Ugarska je potvrdila ovo imenovanje tako što je carskim dekretom od 17. oktobra 1882. Hilmi ef. Omerović postavljen za prvog reis-ul-ulemu IVZ BiH. Car je istovremeno imenovao i prvu četvoricu članova ulema medžlisa. Za članove su imenovani kadije, Hasan ef. Pozderac, Mehmed Nezir ef. Škaljić, Nuri ef. Hafizović i Husein ef. Ibrahimović. Time je faktički u BiH uspostavljena institucija rijaseta.

Odmah nakon toga, Naredbom carskog i kraljevskog ministarstva finansija od 24. oktobra 1882. sprovedena je organizacija uprave